

**АРКАДИЙ СТРУГАЦКИ, БОРИС
СТРУГАЦКИ
ПИКНИК КРАЙ ПЪТЯ
ОТКЪС ОТ РОМАНА**

Превод от руски: Людмила Георгиева, 1981

chitanka.info

В едно от сепаретата Нунан видя Валентин Пилман. Лауреатът седеше зад чашка кафе и четеше сгънато одве списание. Нунан се приближи.

— Ще разрешите ли да ви правя компания? — попита той.

Валентин повдигна към него тъмните си лещи.

— А — рече той. — Моля.

— Сега, само да си измия ръцете — отвърна Нунан, спомняйки си за циреите.

Тук го познаваха добре. Когато се върна и седна срещу Валентин, на масата вече имаше малко котлонче с димящо шураско и висока халба бира и нито студена, нито топла, както я обичаше. Валентин отмести списанието и отпи от кафето.

— Слушайте, Валентин — рече Нунан, отрязвайки си късче месо. — Как мислите, как ще завърши всичко това?

— Кое?

— Посещението, Зоната, сталкерите, военнопромишлените комплекси — цялата тази бъркотия. Как може да свърши?

Валентин дълго го гледа със слепите си черни стъкла. След това запали цигара и отвърна:

— За кого? Конкретизирайте...

— Да речем — за цялото човечество.

— Зависи дали ще ни провърви, или не — започна Пилман. — Сега знаем, че за човечеството като цяло Посещението в общи линии мина незабелязано. За човечеството всичко минава незабелязано. Разбира се, не е изключено, търсейки сляпо кестени в този огън, в края на краищата да извадим нещо, от което животът на планетата ще стане просто невъзможен. Това ще бъде лош шанс. Но, съгласете се, той винаги е заплашвал човечеството. — Валентин отпъди дима от цигарата с длан и се усмихна. — Аз отдавна съм отвикнал да разсъждавам за човечеството като цяло. Човечеството като цяло е стационарна система, с нищо не можеш да я размърдаш.

— Така ли мислите? — разочаровано произнесе Нунан. — Може би...

— Кажете честно, Ричард — очевидно развличайки се, рече Валентин. — Какво за вас, търговците, се промени след Посещението? Ето разбрахте, че в най-лошия случай във Вселената има поне още един разум. И какво?

— Как да ви кажа... — промърмори Нунан. Той вече съжеляваше, че захвана този разговор. Нямаше какво толкова да се говори. — Какво се промени за мен... Вече много години чувствавам някакво неудобство, неуютност някаква. Добре, те са пристигнали и веднага са отлетели. А ако дойдат пак и им щукне да останат? За мен, за бизнесмена, знаете ли, този въпрос не е безсмислен: кои са те, как живеят, какво им трябва. В най-примитивния вариант аз трябва да мисля как да изменя производството. Аз трябва да съм готов! А ако изобщо се окажа ненужен в тяхната система? Чуйте, Валентин, тъй и тъй стана дума — съществуват ли някакви отговори на тези въпроси? Кои са те, какво им е било нужно, ще се върнат ли, или не...

— Отговори има — рече Валентин, усмихвайки се. — Даже много, избирайте си.

— А вие какво смятате?

— Откровено казано, никога не съм си позволявал да размишлявам сериозно за тези неща. За мен Посещението е преди всичко уникално събитие, възможност да прескочим наведнъж няколко стъпала в процеса на познанието. Нещо като пътешествие в бъдещите технологии. Както, да речем, в лабораторията на Исак Нютон да попадне съвременен квантов генератор...

— Нютон нищо не би разбрал.

— Напразно мислите така — Нютон е бил доста проникателен човек.

— Добре де, бог да го пази. А как все пак обяснявате Посещението? Па макар и несериозно.

— Ще ви кажа. Само трябва да ви предупредя, Ричард, че вашият въпрос е в компетентността на псевдонауката ксенология. Ксенологията е неестествена смесица от научна фантастика и формална логика. Основен неин метод е порочната практика да се обвързва другопланетният разум с човешката психология.

— Защо порочен? — попита Нунан.

— Защото биолозите се опариха, когато се опитаха да пренесат човешката психика върху животните. Обърнете внимание — върху земните животни.

— Моля ви — отвърна Нунан. — Това е съвсем друго нещо — ние говорим за психиката на разумни същества.

— Да. И всичко щеше да бъде прекрасно, ако знаехме какво е това разум.

— Нима не знаем? — изненада се Нунан.

— Представете си — не. Обикновено се тръгва от плиткото определение: „Разумът е такова свойство на човека, което различава неговата дейност от дейността на животните“. Разбирате ли, някакъв опит да се разграничи стопанинът от кучето, което всичко разбира, само че не може да го каже. Впрочем от това глуповато определение следват някои по-остроумни. Те се опират на печалните наблюдения върху споменатата вече човешка дейност. Например: „Разумът е способността на живото същество да извършва нецелесъобразни или неестествени постъпки“.

— Да, това важи за нас — съгласи се Нунан.

— За съжаление. Или, да кажем, определението хипотеза: „Разумът е сложен инстинкт, който все още не е успял да се формира“. Има се предвид, че инстинктивната дейност е винаги целесъобразна и естествена. Ще минат милиони години, инстинктът ще се формира и ние ще престанем да правим грешки, които вероятно са неотделимо свойство на разума. И тогава, ако нещо се промени във Вселената, ние благополучно ще измрем — пак заради това, че сме се отучили да правим грешки, тоест да пробваме различни, непредвидени в твърдата програма варианти.

— При вас всичко излиза някак... унижително.

— Моля, тогава още едно определение, много възвишено и благородно: „Разумът е способност да се използват силите на околния свят без неговото разрушаване“.

Нунан се намръщи и поклати глава.

— Не — каза той. — Това вече е прекалено... А какво ще кажете по въпроса, че човекът — за разлика от животните — бил същество, изпитващо непреодолима необходимост от знания? Чел съм го някъде.

— Аз също — отвърна Валентин. — Бедата е там, че човекът, поне масовият човек, с лекота преодолява тази потребност от знания. Според мене такава потребност изобщо няма! Съществува потребността да се разбере нещо, а за това не трябва знания. Хипотезата за бога например ти дава с нищо несравнимата възможност да разбереш всичко, без абсолютно нищо да узнаеш. Дайте на човека до крайност опростена система на света и обяснявайте всички събития

на базата на опростения модел — този подход не изисква никакви знания! Няколко заучени формули плюс така наречената интуиция, така наречената практическа изгода и така наречения здрав разум.

— Почакайте — каза Нунан. Той допи бирата и с удар постави празната халба на масата. — Не се отклонявайте. Нека все пак караме по ред. Човекът се среща с другопланетно същество. Как те ще се познаят, че са разумни?

— Нямам представа — рече Валентин с усмивка. — Всичко, което съм чел по този въпрос, се затваря в омагьосан кръг. Ако те са способни на контакт, значи са разумни. И обратно: ако са разумни, значи са способни на контакт. И изобщо другопланетното същество е разумно, ако има честта да е надарено с човешка психика. Това е всичко.

— Гледай ти — промърмори Нунан. — Аз пък мислех, че при вас всичко е подредено по рафтове...

— Да нарежда по рафтове може и маймуната — отбеляза Валентин.

— Не, почакайте — каза Нунан. Кой знае защо, той се чувствуваше излъган. — Ама ако вие не знаете такива прости работи... Добре де, бог да пази разума. Но по въпроса с Посещението? Какво мислите за Посещението?

— Ето — започна Валентин. — Представете си пикник.

Нунан потръпна:

— Какво казахте?

— Пикник. Представете си: горичка, междуселски път, полянка. Към полянката идва кола, от нея се изсипват млади хора, бутилки, кошници с провизии, момичета, транзистори, фотоапарати... Запалват огън, опъват палатка, включват музика. А на сутринта си отиват. Зверовете, птиците и насекомите, които цяла нощ с ужас са наблюдавали случилото се, изпълзват от своите леговища. И какво ще видят? Размазано по тревата масло, разсипан бензин, разхвърляни негодни свещи и маслени филтри. Мотаят се парцали, изгорели лампички, някой е изтървал гаечен ключ. От гумите е останала мръсотия, полепнала от кой знае кое благо... Сами разбирате, следи от огън, ябълкови огризки, бонбонени хартийки, консервени кутии, празни бутилки, нечия носна кърпа, нечие джобно ножче, стари скъсани вестници, монети, увехнали цветя от други поляни.

— Разбрах — каза Нунан. — Пикник край пътя.

— Точно така... Пикник встрани от някой космически път. А вие ме питате ще се върнат ли, или не.

— Дайте да запалят — отвърна Нунан. — Представях си го някак по-различно.

— Това е ваше право — вметна Валентин.

— И значи какво — те дори не са ни забелязали?

— Защо?

— Не са ни обърнали внимание...

— На ваше място не бих се огорчавал — посъветва го Валентин.

Нунан дръпна, закашля се и хвърли цигарата.

— Все ми е едно — каза той вироглаво. — Не може да бъде... Вървете по дяволите всички учени! Откъде у вас това пренебрежение към човека? Защо през цялото време се натискате да го принизите?

— Момент — рече Валентин. — Чуйте: „Вие ме питате с какво е велик човек? — изрецитира той. — Че е създал втора природа? Че е тласнал към движение почти космически сили? Че за нищожни срокове овладя планетата и отвори прозорец към Вселената? Не! С това, че въпреки всичко е оцелял и има намерение да оцелее и понататък!“

Настъпи, мълчание. Нунан мислеше.

— Може би — промърмори той неуверено. — Разбира се, ако от тази гледна точка...

— Ама вие не се огорчавайте — добродушно го посъветва Валентин. — Пикникът е само моя хипотеза. Дори не хипотеза, така — картина. Така наречените сериозни ксенолози се опитват да обосноват много по-солидни и ласкаещи човешкото самолюбие версии. Например, че не е имало никакво Посещение, че Посещението ще бъде тепърва. Някакъв висок разум е захвърлил при нас на Земята контейнери с образци на своята материална култура. Очаква се, че ние ще изучим тези образци, че ще направим технологически скок и ще успеем да изпратим отговор, което ще означава реална готовност за контакт. Как ви се струва?

— Това е много по-добре — отвърна Нунан. — Явно сред учените също се намират порядъчни хора.

— Или това. Посещение наистина е имало, но то съвсем не е завършило. Фактически сега ние сме в състояние на контакт, само че

не подозираме това. Пришълците са се загнездили в Зоната и внимателно ни изучават, подготвяйки ни едновременно за „жестоките чудеса на бъдещето“.

— Това вече го разбирам! — каза Нунан. — Поне става ясно каква е тази тайнствена шетня около развалините на завода. Между прочем вашият пикник не обяснява това.

— Защо да не обяснява? — възрази Валентин. — Може някое момиче да си е забравило на полянката своето мече с пружинка...

— Я оставете това — решително отвърна Нунан. — Хубаво мече — тресе земята! Впрочем, разбира се, може и да е мече. Биричка? Розалия, ей, дърто! Две бири на господата ксенолозите! Все пак е приятно да се бърбори с вас — каза той на Валентин. — Такова някакво промиване на мозъка, сякаш си насипал под черепа английска сол. А то иначе работиш, работиш, а защо, за какво, какво ще има, какво ще се случи, с какво да си успокоиш сърцето.

Донесоха бирата. Нунан отпи, гледайки над повърхността на пяната как Валентин с гнусливо съмнение оглежда халбата си.

— Какво, не ви ли харесва? — попита той, облизвайки устни.

— Аз всъщност не пия — рече Валентин.

— Нима? — Нунан беше поразен.

— Че какво толкова — отвърна Валентин. — В този свят трябва да има поне един въздържател. — Той решително избута халбата. — Поръчайте ми по-добре коняк, то се е видяло...

— Розалия! — викна развеселеният най-после Нунан.

Когато донесоха коняка, той продължи:

— И въпреки всичко така не бива. Вече не говоря за вашия пикник; дори да приемем версията, че това, да речем, е прелюдия към контакта, пак нещо не ми харесва. Разбирам „гривни“, „кухости“... Но за какво пък е „магьосническото желе“? Ами „комарските плешивини“? Този отвратителен пух...

— Извинете — каза Валентин, избирайки резенче лимон. — Не разбирам напълно вашата терминология. Извинявайте, какви плешивини?

Нунан се засмя:

— Фолклор — обясни. — Работен жаргон на сталкерите. „Комарските плешивини“ са области с повишена гравитация.

— Аха, гравиконцентратите... Насочена гравитация. Виж, за това бих поговорил с удоволствие, но нищо няма да разберете.

— Защо да не разбере? Все пак съм инженер...

— Защото аз самият не го разбирам — отвърна Валентин. — Имам система от уравнения, но как да ги тълкувам — и представа нямам... А „магьосническото желе“ сигурно е колоидният газ?

— Да. Чухте ли за катастрофата в Кариганските лаборатории?

— Чух нещичко — неохотно отговори Валентин.

— Онези умници поставили порцеланов контейнер с „желе“ в специална камера, напълно изолирана,... тоест те си въобразявали, че камерата е изолирана,... а когато отворили контейнера с манипулаторите, „желето“ минало през метала и пластмасата като вода през попивателна, изляло се навън и всичко, до което се докосне — хоп — става също желе! Загинали трийсет човека, повече от сто осакатени, а сградата на лабораторията е докарана до пълна негодност. Били ли сте някога там? Великолепно съоръжение! Сега „желето“ протекло в мазето и по долните етажи... Ето ви и прелюдия към контакта!

Валентин се намръщи:

— Да, знам всичко това. Съгласете се обаче, Ричард, че тук пришълците нямат пръст. Откъде те биха могли да знаят за съществуването на военно-промишлените комплекси?

— А би трябвало да знаят — назидателно отговори Нунан.

— Те пък биха ни казали ето какво: отдавна трябваше да унищожите военно-промишлените комплекси.

— И си е вярно — съгласи се Нунан. — Нека те се заемат, щом са толкова могъщи...

— Тоест вие предлагате вмешателство във вътрешните работи на човечеството?

— Хм — промърмори Нунан. — Разбира се, така можем да отидем много далеч. Стига с това. По-добре да се върнем в началото на разговора. Как ще свърши всичко? Ето например вие, учените, се надявате да получите от Зоната нещо фундаментално, нещо, което действително ще преобърне науката, технологията, начина на живот.

Валентин допи чашката и повдигна рамене.

— Не сте на точен адрес, Ричард. Аз не обичам да фантазирам напразно. Когато става дума за сериозни неща, предпочитам предпазливия скептицизъм. Ако се има предвид това, което вече сме

получили, пред нас е цял спектър от възможности и нищо определено не може да се каже.

— Розалия, още коняк! — викна Нунан. — Добре, да опитаме от другия край. Какво вече сте получили?

— Колкото и да е смешно, съвсем малко. Открихме много чудеса. Някои от тях се научихме дори да използваме за нашите нужди. Даже свикнахме с тях... Маймуната натиска червения бутон — получава банан, натиска белия — портокал, но не знае откъде да се сдобие с банани и портокали без бутоните. Да вземем например „такованките“. Научихме се да ги използваме. Дори открихме условията, при които те се размножават чрез деление. Но досега не сме успели да направим нито едно „такованко“, не разбираме как са устроени и ако съдим по всичко — едва ли скоро ще се справим... Бих казал така: има обекти, които вече използваме. Прилагаме ги, макар и сигурно не така, както пришълците. Сигурен съм, че в повечето случаи ние забиваме пирони с микроскопи. И все пак ги използваме: „такованките“, „гривните“, стимулиращи жизнените процеси... различните там квазибиологични маси, които направиха революция в медицината... Да наречем тази група от обекти полезни. Може да се каже, че в определена степен човечеството е облагодетелствувано от тях, макар че никога не трябва да забравяме — в нашия евклидов свят всяка пръчка има два края...

— Минералните торове! — подметна Нунан.

Валентин отпи и кимна:

— Правилно. Осрамахме се с тези минерални торове. Или, да речем, използването на „такованките“ във военната промишленост. Но не става дума за това. Действието на всеки предмет е повече или по-малко изучено, повече или по-малко обяснено. Сега е ред на технологията, но след петдесет години ще се научим сами да правим тези кралски печати и тогава чупи си орехи, колкото щещ! По-сложно е с другата група от обекти, по-сложно, защото никакво приложение не виждаме, а свойствата им според сегашните представи са напълно необясними. Например магнитните капани. Разбираме какво е магнитен капан — Кирил Панов много остроумно го доказа. Но не разбираме къде е източникът на това мощно магнитно поле, в какво е причината за свръхустойчивостта му... нищо не разбираме! Можем само да градим фантастични хипотези за такива свойства на

пространствата, за които по-рано дори не подозирахме. Или К-23... Как ги наричат тези красиви черни топчета, които стават за украшения?

— „Черни пръски“ — отговори Нунан.

— Значи „черни пръски“ — хубаво име... Вие знаете за техните свойства. Ако пуснеш светлинен лъч в такова топче, светлината преминава през него със закъснение, като това закъснение зависи от теглото на топчето и честотата на изходното трептене е винаги по-малка от честотата на входното... Какво е това? Защо е така? Съществува безумната идея, че тези ваши „черни пръски“ са цели гигантски области от пространството, притежаващи други свойства и приели такава затворена форма под въздействие на нашето пространство... — Валентин извади цигара и запали. — Накратко казано, обектите от тази група са напълно безполезни за сегашната човешка практика, макар от чисто научна гледна точка да имат фундаментално значение. Това са паднали от небето отговори на въпроси, които ние още не умеем да задаваме. Споменатият по-горе сър Исак може би не би се ориентирал в лазера, но той във всеки случай би разбрал, че такава вещ е възможна и това силно би повлияло върху научния му мироглед. Няма да се впускам в подробности, но съществуването на такива обекти, като магнитните капани, К-23, „белият пръстен“, със замах зачертаха цяло поле от наскоро покълнали теории и събудиха напълно нови идеи. А има още и трета група...

— Да — рече Нунан. — „Магьосническото желе“ и прочие...

— Не, не. Всичко това трябва да отнесем към първата или към втората група. Имам предвид обекти, за които знаем само по слухове, които никога не сме държали в ръце. „Бродягата Дик“, „веселите призраци“... Машината на желанията.

— Момент — прекъсна го Нунан. — Това пък какво е?

Валентин се засмя.

— Вижте, ние също си имаме свой работен жаргон. „Бродягата Дик“ е същото онова хипотетично мече с пружинка, което безчинствува в развалините на завода. А „веселите призраци“ са някаква опасна турбуленция, която се среща в някои райони на Зоната.

— За първи път чувам — каза Нунан. — А Машината на желанията, струва ми се, е прочутото Златно кълбо. Вие вярвате ли в Златното кълбо, господин учен?

Валентин вдигна рамене.

— Допускам някъде в Зоната да има нещо кръгло и златисто. Допускам, че то улавя нашите биотокове и е способно да изпълнява най-елементарни желания — да утоли глад, жажда... С такива дяволии няма да шашнеш съвременния бионик... Но аз не за това... Разбирате ли, Ричард, ние се мотаем в Зоната двайсет години, но не знаем и една хилядна от онова, което има там. Пък да не говорим за въздействието на Зоната върху хората... Между другото, ще трябва да въведем в класификацията още една, четвърта група. Вече не обекти, а въздействия. Тази група е изучена безсрамно лошо, макар според мен да има натрупани повече от достатъчно факти. Вие знаете, Ричард, аз съм физик и следователно — скептик. Но и на мен понякога ми настръхват косите, когато мисля за тези факти.

— „Живите мъртъвци“ — измърмори Нунан.

— Ами! „Живите мъртъвци“ е нещо загадъчно и нищо повече. Как да го кажа... Това е представимо. Но когато около човека ни в клин, ни в ръкав започват някакви нефизически, небιологически явления...

— Аха, имате предвид преселниците...

— Да. Математическата статистика е доста точна наука, макар да си има работа със случайностите. И освен това е красноречива наука, нагледна...

Валентин леко се опи. Започна да говори по-високо, бузите му порозовяха, а веждите над черните окуляри се вдигнаха високо, свивайки челото в хармоника.

— Розалия! — продра се той. — Още коняк! В голяма чаша!

— Обичам въздържателите — уважение рече Нунан.

— Не се отвличайте! — строго рече Валентин. — Слушайте какво ви се говори. Много е странно. — Вдигна чашката, дръпна до половината и продължи: — Ние не знаем какво е станало с бедните мармонтци^[1] в самия момент на Посещението. Но един от тях решил да се пресели. Най-обикновен жител. Бръснар. Син на бръснар и внук на бръснар. Пристига, да речем, в Детройт. Открива бръснарница и започва страшна олелия. Повече от деветдесет на сто от неговата клиентела загива в продължение на година: загиват при автомобилни катастрофи, падат от прозорци, обезглавяват ги гангстери и хулигани, потъват на плитчини и тъй нататък, и тъй нататък. Нещо повече: броят

на комуналните катастрофи в Детройт нараства. Два пъти по-често възникват пожари от повреди в електрическата мрежа. Трикратно се увеличават автомобилните аварии. Два пъти нараства смъртността при грипни епидемии. Нещо повече! Нараства броят на стихийните бедствия в Детройт и околностите. Отнякъде се домъкват смерчове и тайфуни, каквито по тези места не са виждали от хиляда седемстотин и не знам коя година. Раззинват се пазвите небесни и езерото Мичиган или Ерио, или де да знам кое е край Детройт, излиза от бреговете си... И все от този род. И такива катаклизми стават във всеки град, във всяка местност, където се настанят преселници от районите на Посещението, и броят на катаклизмите е право пропорционален на броя на преселниците в даден район. И обърнете внимание — подобно действие оказват само преселниците, преживели Посещението. Родените след него не оказват никакво влияние върху статистиката на нещастните случаи. Вие живеете тук десет години, но сте дошли след Посещението и без никакъв страх могат да ви заселят във Ватикана. Как си обяснявате тази работа? От какво трябва да се откажем? От статистиката? Или от здравия разум?

Ричард Нунан се почеса зад ухото.

— М-да — каза той. — Аз изобщо съм се наслушал на такива работи, но, честно казано, винаги съм мислил, че всичко е малко раздуто. Наистина, от гледна точка на нашата могъща позитивна наука...

— Или, да кажем, мутагенното действие на Зоната — прекъсна го Валентин. Той свали очилата и спря върху Нунан тъмните си полуслепи очи. — Всички хора, които достатъчно дълго общуват със Зоната, се изменят — както фенотипно, така и генотипно. Вие знаете какви са децата на сталкерите, знаете какво става със самите сталкери. Защо? Къде е мутагенният фактор? Радиацията в Зоната е нула. Химическата структура на въздуха и почвата, макар и да имат своя специфика, не са никаква мутагенна опасност. И какво да правя — да вярвам в магии? Или в лоши очи?

— Разбира се, съчувствувам ви във вашите терзания — каза Нунан. — Но, откровено казано, лично мен оживелите мъртъвци ме бият по мозъка по-страшно, отколкото дори дадените статистики. Още повече, че никога не съм виждал въпросните статистики, а на мъртъвци съм се нагледал предостатъчно...

Валентин безгрижно махна с ръка.

— А, вашите мъртъвци — каза той. — Чуйте, Ричард, не ви ли е срам? Първо на първо, това не са никакви мъртъвци. Това са плашила... Чучела... Или, ако искате, наричайте ги биороботи... Киборги... Разбирате ли? Чуждият разум, за да получи изчерпателна информация за земляните, е създал роботи-андроиди, реконструирайки наши скелети. Харесва ли ви това обяснение? Честна дума, от гледна точка на фундаменталните принципи „живите мъртъвци“ не са нито повече, нито по-малко необикновени от вечните акумулатори. Просто „такованките“ нарушават първия принцип на термодинамиката, а мъртъвците — втория. Ето и цялата разлика. Всички ние в определен смисъл сме пещерни хора — не можем да си представим нищо по-страшно от призрак или от върколак. А нарушението на принципа на причинността е много по-страшна работа от цели стада вампири... и всякакви там чудовища Рубиншайн... или Валенщайн...

— Франкенщайн.

— Да, разбира се, Франкенщайн. Мадам Шели. Съпругата на поета. Или дъщерята. — Той внезапно се засмя. — Тези ваши мъртъвци имат едно интересно качество — автономната жизнеспособност. Можеш например да им отрежеш крака и кракът ще живее... Ще ходи... Тоест няма да ходи, разбира се, но ще бъде жив. Отделно.

— Кракът на мумията — каза Ричард, поглеждайки часовника си. — А не е ли време да си ходим, по къщите, Валентин.

— Да тръгваме — отвърна Валентин, внимателно опитвайки се да вкара лицето си в рамките на очилата.

---

[1] Зоната е край град Мармонт. Б.пр. ↑

Публикувано в алманах „Спектър’81“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.